

Školní program proti šikanování

1. Východiska problematiky.

Právním podkladem pro tvorbu Školního programu proti šikanování jsou tyto dokumenty:

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT - 22294/2013-1

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT 21291/2010-28.

Školní program proti šikanování je přílohou Minimálního preventivního programu školy.

2. Personální zajištění prevence ve školním roce 2019/2020:

Metodik prevence: Mgr. Petr Danihelka

Výchovný poradce: Mgr. Hana Železná

Vedení školy: Ing. Pavel Zasadil

Třídní učitelé

3. Cíle programu:

Jsou stanoveny v souladu s Minimálním preventivním programem, příslušnými vyhláškami a metodickými doporučeními či pokyny MŠMT. Cílem je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace k řešení rizikového chování jakým je šikana.

4. Odpovědnost školy chránit žáky před šikanou:

Pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc v souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství.
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí.
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo

proto, že se ohrožuje svým chováním samo; v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

- Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů: vydírání, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, útisku, těžkého ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, vraždy, loupeže, krádeže, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, poškození cizí věci, znásilnění, kuplířství, pohlavního zneužití, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení.
- Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně jsou: nebezpečné pronásledování, účast na porušení tajemství dopravovaných zpráv, porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí, pomluva - např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.
- Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu, nadřizování či schvalování trestného činu, v krajním případě i podněcování.

5. Definice pojmu šikana:

Vnější charakteristika šikanování:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoku pak určuje její závažnost. Do komplikované šikany zařadíme neobvyklé formy šikany, šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, také základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývacím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

Znaky šikanování:

Záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese. Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Kyberšikanou není oprávněná

kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věčný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

Projevy šikanování:

Fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti); verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana); smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Stádia šikany:

1. **Zrod ostrakismu:** Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.
2. **Fyzická agrese a přitvrzování manipulace:** V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.
3. **Vytvoření jádra:** Vytváří se skupina agresorů. Tito začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti.
4. **Většina přijímá normy:** Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit.
5. **Totalita neboli dokonalá šikana:** Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem.

6. Řešení šikany:

Ředitel školy (nebo v nepřítomnosti jeho zástupce), rozhodnou na základě doporučení školního metodika prevence, či výchovného poradce, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu z PPP, SVP, apod.

Situace, které zvládne škola sama:

- obyčejná počáteční šikana
- první dvě stádia šikanování

Situace, kdy škola potřebuje pomoc odborníka specialisty:

- komplikovaná počáteční šikana
- obyčejná pokročilá šikana
- výbuch skupinového násilí, školní lynčování, komplikovaná pokročilá šikana

Scénář řešení pro obyčejnou počáteční šikanu:

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. rozhovor s informátory a oběťmi
3. nalezení vhodných svědků
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory)
5. ochrana oběti
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru: rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření) nebo rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody: metoda usmíření nebo metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. třídní hodina: efekt metody usmíření a oznámení potrestání agresorů
9. rozhovor s rodiči oběti
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou

Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany - školní lynčování:

1. bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům
7. rozhovor s obětí a informátory
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).
10. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Nápravná opatření:

1. Výchovná opatření:

- udělení výchovného opatření (napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy)
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy či pracovní skupiny
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu

- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

2. Práce s agresorem

(vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

3. Práce s celým třídním kolektivem.

4. Spolupráce se specializovanými institucemi:

PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách); s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie; s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany. Při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) je nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby formou informovaného souhlasu. Před započítáním poradenských služeb je nutné dohodnout obsah a rozsah práce.

5. Dojde-li k závažnějšímu případu šikany nebo při podezření, že šikany naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
6. Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

V Hluboké nad Vltavou dne 1. 9. 2019

Zpracoval:

Mgr. Petr Danihelka
(školní metodik prevence)

Schválil:

Ing. Pavel Zasadil
(ředitel školy)